

Олексій Леонідович Вернік
кандидат психол. наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України,
Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНОЇ КРИЗИ

Проблема життєвої невизначеності для України на сьогодні є однією з найактуальніших психологічних проблем серед більшості її громадян, які опинилися в ситуації різкого зламу усталеного способу життя, істотної небезпеки для життя і здоров'я у теперішньому, руйнації усіх планів на майбутнє і повного нерозуміння того, що робити далі.

В таких умовах особливої значущості набувають розуміння, вміння, навички і знання, спрямовані на зменшення індивідуальної невизначеності. Серед них одним з перспективних напрямків стає вивчення підходів до прийняття рішення в ситуації життєвої невизначеності, оскільки саме від прийнятого рішення і його реалізації багато в чому залежить можливість і характер змінювання власної життєвої ситуації.

Нами було проаналізовано три групи питань:

- питання, пов'язані з умовами проблемної ситуації, тобто з розумінням психологічного змісту життєвої / гуманітарної кризи і катастрофи;
- питання, пов'язані з рішенням проблемної ситуації життєвої невизначеності, тобто усвідомленням підходів до проблеми прийняття рішення;
- питання, пов'язані з технологіями розвитку / формування психологічних властивостей особистості, які сприятимуть вирішенню нею поставленої проблеми.

Один з боків проблеми прийняття рішення в ситуації життєвої невизначеності полягає в тому, що у значній кількості існуючих підходів відбувається механічне перенесення методів і методик з досить широко дослідженої в останні десятиріччя, особливо в менеджменті, організаційній і

управлінській психології, ситуації прийняття управлінських рішень, з одного боку, а з іншого – з психології праці й професійної діяльності, зокрема в екстремальних ситуаціях. Такий інструментарій виявляється не достатньо ефективним, а іноді просто не працюючим принагідно до ситуації життєвої невизначеності.

Загальна ідея підходу полягає у тому, що основою прийняття людиною рішення в ситуації життєвої невизначеності є особистісне самовизначення по відношенню до конкретної життєвої ситуації, визначення щонайменше власного «місця» і функцій по відношенню до її складових компонентів. Тобто прийняття рішення особистістю завжди: по-перше, є актом суб'єкта, а по-друге, передбачає безпосередню усвідомлену включеність у ситуацію. Істотним тут є те, що застосування усіляких об'єктивних оптимізаційних моделей – частотних чи ймовірнісних, обрання тієї чи іншої копінг-стратегії, сценаріїв, покладання на «волю випадку» тощо, є вторинними після наявності або відсутності самовизначення по відношенню до поточної ситуації.

Відсутність власної визначеності по відношенню до ситуації, в якій людина приймає рішення або робить вибір, часто стає причиною багатьох психологічних проблем, що виникають в ситуації життєвої невизначеності, оскільки це пов'язане із втратою у більшій чи меншій мірі власної суб'єктності.

Важливим для нас у даному підході є те, що особистісне самовизначення є не одноразовим процесом. Людина не визначається «раз і назавжди», вона визначає себе кожного разу по відношенню до ситуації, в якій має приймати рішення. Звідси випливає можливість розвитку здатності до прийняття рішення, а, отже, й потенційна можливість її формування.